

Sygn. akt III AUa 860/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krystyna Smaga
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz - Nowikowska SA Małgorzata Pasek (spr.)
Protokolant: prot. sądowy Kinga Panasiuk - Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2016 r. w Lublinie

sprawy K. O.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym rolników

na skutek apelacji K. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 7 lipca 2015 r. sygn. akt IV U 618/14

oddala apelację.

Barbara Mazurkiewicz–Nowikowska Krystyna Smaga Małgorzata Pasek

Sygn. akt III AUa 860/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 kwietnia 2014 r. numer (...)Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na podstawie art. 59 ust. 3, art. 36 ust. 3 i art. 52 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1403 ze zm.), art.83 a ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z art. 156 § 1 pkt 2, art. 157 i art.158 § 1 k.p.a. stwierdził nieważność decyzji z 24 października 2005 r. znak (...)o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników w odniesieniu do K. O. od dnia 1 października 2005 r. wskazując, że decyzja ta została wydana z naruszeniem art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, że od dnia 1 stycznia

2005 roku do dnia 31 grudnia 2013 roku nieprzerwanie prowadziła ona pozarolniczą działalność gospodarczą i nie spełniała warunków do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym.

Kolejną decyzją z tej samej daty oznaczoną numerem (...)Prezes KRUS działając w oparciu o wyżej powołane przepisy stwierdził nieważność decyzji z 24 października 2005 r. znak (...)ustalającej podleganie K. O. ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego od 1 października 2005 r. podnosząc, że została ona wydana z uwagi na przyznanie ubezpieczonej od 12 września 2005 r. renty strukturalnej współfinansowanej ze środków Sekcji Gwarancji (...) Funduszu (...). Wydając tą decyzję organ rentowy nie wiedział, że od 1 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2013 r. prowadziła ona nieprzerwanie pozarolniczą działalność gospodarczą i nie posiadała wymaganego ustawą 3-letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników uprawniającego do pozostania w tym ubezpieczeniu.

Trzecią decyzją z 23 kwietnia 2014 r. numer(...)Prezes KRUS w oparciu o przepisy art. 36, art. 39 ust. 4, art. 3a, art. 5a, art. 7 i art. 16 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno - rentowego dla K. O. od dnia 1 stycznia 2005 roku z uwagi na to, że od 1 stycznia 2005 r. prowadziła ona nieprzerwanie pozarolniczą działalność gospodarczą, a rozpoczynając prowadzenie tej działalności nie legitymowała się co najmniej 3-letnim okresem ubezpieczenia społecznego rolników i nie mogła pozostać w tym ubezpieczeniu prowadząc równocześnie działalność gospodarczą. Tym samym ubezpieczenie rolnicze wnioskodawczyni ustало od 1 stycznia 2005 r., a nie od 1 października 2005 r., jak stwierdzono we wcześniejszej decyzji z 24 października 2005 roku.

Odwołanie od powyższych decyzji złożyła K. O.. Dwóm pierwszym decyzjom, stwierdzającym nieważność wcześniejszych decyzji z 24 października 2005r., zarzuciła naruszenie przepisu art. 156 § 1 pkt 2 kpa poprzez stwierdzenie nieważności decyzji bez wznowienia postępowania zakończonych prawomocną decyzją przez ten sam organ, który ją wydał oraz bez sprecyzowania, czy decyzja została wydana bez podstawy prawnej, czy też z rażącym naruszeniem prawa, a jeżeli tak to na czym to rażące naruszenie prawa polegało. Wskazując na powyższe ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez stwierdzenie, że jej ubezpieczenie społeczne jako rolnika ustало od 1 października 2005 r. i jednocześnie od tej daty podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jako osoba pobierająca rentę strukturalną. Z kolei w odwołaniu od decyzji oznaczonej numerem (...)skarżąca zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż nieprzerwanemu ubezpieczeniu rolników podlegała dopiero od 6 października 2004 r. Wskazała, że za okres od 1 do 5 października 2005 r. zgłosiła się do ubezpieczenia w ZUS, ale było to zgłoszenie wyłącznie formalne, na bardzo krótki okres, przy czym dni 1 i 2 października 2005 r. przypadły w sobotę i niedzielę i w tych dniach nie prowadziła żadnej działalności gospodarczej. Dlatego też wniosła o zmianę decyzji przez stwierdzenie, że jej ubezpieczenie społeczne rolników ustало od 1 października 2005 roku.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2015 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił punkt II decyzji oznaczonej numerem (...)w ten sposób, że ustalił, iż K. O. nie podlegała ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu rolników od 1 stycznia 2005 roku do 31 grudnia 2013 roku, w pozostałej części oddalił odwołanie od w/w decyzji oraz oddalił odwołanie od decyzji oznaczonych numerami (...)i (...).

Sąd pierwszej instancji swoje rozstrzygnięcie oparł na poniższych ustaleniach faktycznych oraz ich ocenie prawnej.

K. O. była rolniczką i podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, a od 1 listopada 1996 roku prowadziła dodatkowo działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego nadal podlegając ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Na mocy przepisów ustawy z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw obowiązującej od 2 maja 2004 r., wnioskodawczyni jako osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników i prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą rozliczaną na zasadach ogólnych, poczynając od 1 października 2004 r. została wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników. W

następstwie powyższego od 1 października 2004 r. została objęta ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w ZUS. Ubezpieczeniu temu podlegała do 5 października 2004 r., tj. do chwili zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej.

Decyzją Prezesa KRUS z 15 listopada 2004 r. stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w odniesieniu do K. O. w okresie od 1 października 2004 r. do 5 października 2004 r. Po zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, od 6 października 2004 r. ponownie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Od 1 grudnia 2004 r. wnioskodawczyni po raz drugi podjęła działalność gospodarczą, którą prowadziła nieprzerwanie do 31 grudnia 2013 roku. Jej przedmiotem były usługi finansowe. O powyższym fakcie nie poinformowała organu rentowego.

W dniu 17 października 2005 r. wpłynął do organu rentowego wniosek o wyłączenie odwołującej z ubezpieczenia społecznego rolników w związku z zaprzestaniem prowadzenia działalności rolniczej. Do wniosku został dołączony akt notarialny umowy darowizny z 12 września 2005 r. dokumentujący zbycie nieruchomości rolnych, a także decyzja Kierownika Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S. z 7 października 2005 r. o przyznaniu renty strukturalnej od 12 września 2005 r. do 12 sierpnia 2015 r. W związku z powyższym w dniu 24 października 2005 r. Prezes KRUS wydał dwie decyzje. W pierwszej oznaczonej numerem (...) stwierdził, że z uwagi na zaprzestanie działalności rolniczej i zbycie w dniu 12 września 2005 r. gospodarstwa rolnego, z dniem 1 października 2005 r. ustało wobec wnioskodawczyni ubezpieczenie społeczne rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego. W drugiej decyzji numer (...) stwierdził, że od 1 października 2005 r. K. O. podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jako osoba pobierająca rentę strukturalną.

W dniu 21 lutego 2014 r. organ rentowy został poinformowany, że po zakończeniu z dniem 5 października 2004 r. pozarolniczej działalności gospodarczej, od 1 grudnia 2004 r. ubezpieczona ponownie rozpoczęła prowadzenie tej działalności i prowadziła ją nieprzerwanie do 31 grudnia 2013r.

W następstwie powyższego organ rentowy wydał zaskarżone decyzje z 23 kwietnia 2014 r.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołania K. O. od decyzji stwierdzających nieważność wcześniejszych decyzji z 24 października 2005 r. są nieuzasadnione. Okoliczność, iż od dnia 1 grudnia 2004r. ubezpieczona rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i działalność tę prowadziła nieprzerwanie do 31 grudnia 2013 r. okazała się istotna dla kwestii ustalenia okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Odnosząc się do podnoszonego w odwołaniu zarzutu naruszenia przez organ rentowy wskazanych przepisów kodeksu postępowania administracyjnego Sąd pierwszej instancji zauważył, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, która toczy się na skutek odwołania od decyzji organu rentowego, proces badania prawidłowości i zasadności zaskarżonej decyzji ogranicza się do badania, czy w sprawie nie doszło do naruszenia prawa materialnego. Kwestia ewentualnych wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania pozostaje poza przedmiotem tego postępowania. Na potwierdzenie tego stanowiska Sąd powołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2009 r. w sprawie I UK 132/09 (LEX nr 570121).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że organ rentowy wydając zaskarżone decyzje nie naruszył prawa materialnego. Wobec ujawnienia niespornego faktu, iż w okresie od 1 grudnia 2004 r. do 31 grudnia 2013 r. ubezpieczona prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą zasadne stało się ustalenie leżące u podstaw stwierdzenia nieważności decyzji z 24 października 2005r., że ubezpieczenie społeczne rolników ustało wobec skarżącej nie z dniem 1 października 2005 r. (w związku ze zbyciem gospodarstwa rolnego i zaprzestaniem działalności rolniczej), ale z dniem 1 stycznia 2005 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie od 1 października 2004 r. do 5 października 2004 r. K. O. nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, ale ubezpieczeniu społecznemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Okoliczność ta znajduje potwierdzenie w decyzji organu rentowego z 15 listopada 2004 r.,

w której organ rentowy stwierdził ustanie wobec ubezpieczonej ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od 1 października 2004 r. do 5 października 2004 r.

Wyłączenie skarżącej z dniem 1 października 2004 r. z ubezpieczenia społecznego rolników miało swoją podstawę w art. 5 ust. 2 ustawy z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, który wyłączał z ubezpieczenia społecznego rolników tych spośród nich, którzy prowadząc jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą rozliczali się z tej działalności na zasadach ogólnych. Wskazany przepis został w późniejszym czasie uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją RP, jednakże z uwagi na to, że odwołująca nie wniosła w ustawowym terminie skargi o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej w/w decyzją z 15 listopada 2004 r. decyzja ta posiada walor prawomocności i jako taka wywołuje skutki prawne.

Przerwa w podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników K. O. trwająca od 1 do 5 października 2004 r. skutkowałą tym, że podejmując od 1 grudnia 2004 r. ponownie pozarolniczą działalność gospodarczą nie posiadała ona co najmniej 3-letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i w związku z tym nie mogła skorzystać z możliwości przewidzianej w art. 5a ust. 1 w/w ustawy z 20 grudnia 1990 r., dalszego podlegania temu ubezpieczeniu przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej.

Odnosząc się do tej zaskarżonych decyzji z 23 kwietnia 2014 r., w której organ rentowy stwierdził nieważność decyzji z 24 października 2005 r. stwierdzającej, że od 1 października 2005 r. odwołująca podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jako osoba pobierająca rentę strukturalną Sąd Okręgowy wskazał, że istotnie brak jest podstaw do uznania, że od 1 października 2005 r. wnioskodawczyni podlegała w/w ubezpieczeniu. Przepis art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przewiduje wprawdzie, że ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy osoba pobierająca rentę strukturalną, jednakże ust. 2 tego przepisu wyłącza tę regulację w odniesieniu do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu. Tak właśnie było w przypadku ubezpieczonej, która w chwili przyznania jej renty strukturalnej od 12 września 2005 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że z chwilą zbycia w dniu 12 września 2005 r. nieruchomości rolnych i tym samym zaprzestania działalności rolniczej K. O. przestała być rolnikiem, a zatem całkowicie odpadł po jej stronie tytuł do ubezpieczenia społecznego rolników. Tym samym bezprzedmiotowe stały się rozważania, czy pobierając rentę strukturalną i prowadząc pozarolniczą działalność ubezpieczona mogła podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników w trybie art. 5a ust. 1 w/w ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 marca 2012 r. III UK 68/11, opubl. OSNP 2013/5-6/66).

Konsekwencją stwierdzenia nieważności decyzji z 24 października 2005 r. było wydanie przez organ rentowy trzeciej zaskarżonych decyzji z 23 kwietnia 2014 r., w której organ rentowy stwierdził ustanie wobec ubezpieczonej ubezpieczenia społecznego rolników od 1 stycznia 2005 r.

W ocenie Sądu Okręgowego decyzję tą należy uznać za prawidłową, z tym jednak zastrzeżeniem, że w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego (pkt II decyzji) stwierdzić należało, że wyłączenie skarżącej z tego ubezpieczenia było aktualne w okresie od 1 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2013 r., tj. do chwili zakończenia przez ubezpieczoną pozarolniczej działalności gospodarczej. Od 1 stycznia 2014 r. nie prowadziła ona już tej działalności, a zatem od tej daty będąc uprawnioną do renty strukturalnej podlegała z mocy art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznemu rolników ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Okoliczność ta wymagała zmiany zaskarżonej decyzji z 23 kwietnia 2014 r. oznaczonej numerem (...)w sposób określony w pkt I wyroku.

Z tych powodów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w pkt I wyroku, a w pozostałym zakresie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołania oddalił.

Apelację od powyższego wyroku wniosła K. O. reprezentowana przez pełnomocnika, który na rozprawie w dniu 13 stycznia 2016 roku sprecyzował, że apelacja dotyczy punktów II, III i IV wyroku.

Skarżąca zarzuciła:

1) naruszenie prawa materialnego:

- tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.), przez jego zastosowanie wskutek przyjęcia, że osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, która pobiera rentę strukturalną, nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom rolniczym: emerytalnemu, rentowym i wypadowemu;

- art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego pominięcie przy orzekaniu, jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że prawo do renty, o którym mowa w tym przepisie dotyczy także prawa do renty strukturalnej;

- art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 704) przez jego niezastosowanie;

- art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez przyjęcie, że przepis ten nie znajduje zastosowania w sprawie, a ocena stanu prawnego sytuacji odwołującej winna być dokonana w kontekście oceny jej statusu jako rolnika;

2) naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, a w szczególności art. 233 k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów oraz brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego w sprawie, a w szczególności uznanie, że stwierdzenie nieważności decyzji z 24 października 2005 roku znak (...)i znak(...)na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. nie narusza przepisów prawa wyrażonych w art. 8 k.p.a. w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wskazującą na powyższe zarzuty apelująca domagała się:

- zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołań poprzez uchylenie zaskarżonych decyzji, ewentualnie

- uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu lub

- orzeczenia w oparciu o przepis art. 477^{14a} k.p.c.

W uzasadnieniu swojego stanowiska apelująca podniosła, że zaskarżone decyzje zostały wydane prawie po upływie 10 lat w postępowaniu nadzwyczajnym o stwierdzenie ich nieważności. W takiej sytuacji, jej zdaniem ocena zasadności decyzji jest ograniczona i polega na analizie, czy zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności decyzji wymienione w art. 156 § 1 k.p.a. Według skarżącej Prezes KRUS stwierdził nieważność decyzji wydanych w dniu 24 października 2005 roku pomimo, iż nie miało miejsca „rażące naruszenia prawa” o jakim mowa w art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.

Wnioskodawczyni wskazała, że art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi samodzielną podstawę objęcia jej rolniczym ubezpieczeniem społecznym z uwagi na pobieranie renty strukturalnej ze środków pochodzących z (...) Funduszu Rolnego na rzecz (...). Podniosła, że otrzymując rentę strukturalną nie otrzymała informacji, iż prowadzenie równocześnie w niewielkim zakresie działalności gospodarczej spowoduje konieczność jej zaprzestania albo złożenia oświadczenia o kontynuowaniu tej działalności przy wykorzystaniu przepisu art. 5a w/w ustawy.

Według apelującej decyzje KRUS dotyczące ubezpieczenia społecznego po dostrzeżeniu wadliwości decyzji z 2005 roku miały prawokształtujący charakter, a skoro organ rentowy nie skorzystał z instytucji wznowienia

postępowania wydał decyzję w przedmiocie ustania stosunku ubezpieczenia społecznego, to mogło to nastąpić najwcześniej w dacie jej wydania, a zatem ex nunc. Znajduje to uzasadnienie w konieczności poszanowania ogólnej zasady pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa wyrażonej w art. 8 k.p.a., która miałaby w tym wypadku odpowiednie zastosowanie na podstawie art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w związku z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Na potwierdzenie takiego stanowiska apelująca powołała wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1999 roku w sprawie II UKN 256/99, z dnia 11 maja 2005 roku w sprawie III UK 28/05

W ocenie skarżącej brak jest podstaw do uznania, iż w sprawie doszło do wydania decyzji w okolicznościach rażącego naruszenia prawa. Ponadto naruszone zostaną także warunki pobierania rent strukturalnych określone w ustawie z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2007 r. Nr 64, poz. 427) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „renty strukturalne” objętego Programem (...).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny ustalenia te podziela i przyjmuje za własne, co powoduje, że nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego powtarzania. Starannie i wnikliwie poczynione przez Sąd pierwszej instancji rozważania prawne, Sąd odwoławczy w całości akceptuje.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zawartego w apelacji zarzutu dotyczącego naruszenia przepisów prawa procesowego, do którego według apelującej doszło na skutek przekroczenia przez sąd pierwszej instancji zasady swobodnej oceny dowodów oraz braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, należy stwierdzić, iż jest on całkowicie nietrafiony.

Sąd Okręgowy poczynił wystarczające ustalenia, w szczególności w oparciu o powołane w uzasadnieniu orzeczenia dowody z dokumentów, które nie były kwestionowane przez strony. Stan faktyczny nie był w istocie sporny w sprawie, trudno zatem dopatrzeć się naruszenia art. 233 k.p.c. i to w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy. Wnikliwa analiza przez Sąd Okręgowy materiału dowodowego i wyciągnięte z niej prawidłowe wnioski nie pozwalają Sądowi Apelacyjnemu na uwzględnienie tego zarzutu.

Zupełnie niezrozumiałe jest twierdzenie naruszenia przez Sąd art. 278 k.p.c., który to przepis stanowi o możliwości zasięgnięcia opinii biegłych. W sprawie niniejszej nie był przeprowadzony taki dowód, a rozstrzygnięcie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych, bowiem przy jej rozpoznawaniu nie wyłoniło się zagadnienie, którego wyjaśnienie powodowałoby potrzebę dopuszczenia takiego dowodu.

Jeśli zaś chodzi o zarzut naruszenia prawa materialnego trzeba stwierdzić, że w orzecznictwie utrwalone jest już stanowisko, iż podleganie ubezpieczeniu społecznemu, w tym także rolników, wynika z mocy prawa, zatem decyzje w tym względzie mają charakter deklaratoryjny. Jeśli ujawni się okoliczność wskazująca, że poprzednia decyzja deklaratoryjna o objęciu określonym tytułem ubezpieczenia społecznego okazała się błędna lub bezpodstawna, to pozwany organ rentowy może naprawić tę wadliwość poprzez wydanie kolejnej decyzji, bowiem sytuacja taka nie może stanowić przeszkody dla stwierdzenia istnienia tytułu ubezpieczenia społecznego zgodnego z przepisami prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., I UK 256/07, opubl. OSNP 2009/11-12/159). W takiej sytuacji nowa decyzja nie jest wydawana dlatego, że nastąpiła zmiana w stanie faktycznym lub prawnym, ale dlatego, że ujawnione zostały istotne okoliczności istniejące przed wydaniem wcześniejszej decyzji, które od początku stanowiły przeszkodę do objęcia określonym tytułem ubezpieczenia społecznego.

Przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 704) dotyczące postępowania w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczenia nie zawierają regulacji odnośnie wznowienia postępowania, czy też przeprowadzenia ponownego postępowania w przypadku stwierdzenia,

że prawomocna decyzja w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu była błędna lub bezpodstawną. Według art. 52 ust. 1 tej ustawy, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zawarte w tym przepisie odesłanie do przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 roku, poz. 121) oznacza, że w tego rodzaju przypadkach należy stosować przepis art. 123 tej ostatniej ustawy, który stanowi, że w sprawach uregulowanych ustawą stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Powyższe odpowiada art. 180 § 1 k.p.a., według którego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy kodeksu, chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach.

Niewątpliwie taki szczególny tryb postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych, odrębny od wznowienia postępowania administracyjnego (art. 145 k.p.a.) jest przewidziany w art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, który znajduje zastosowanie w sprawach dotyczących ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie powołanego wyżej art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z tym przepisem w sprawach w przedmiocie ustalenia prawa lub zobowiązania rozstrzygniętych ostateczną decyzją może być wszczęte postępowanie ponownie po przedstawieniu nowych dowodów lub ujawnieniu okoliczności istniejących przed jej wydaniem, które mają wpływ na ustalenie, zwolnienie z obowiązku lub rozmiar nałożonego ciężaru. Przepis 83a nie określa granic czasowych wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją organu rentowego, co oznacza, że może ona być wydana w każdym czasie, jeżeli zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2014 r. II UK 492/13, LEX nr 1514737, wyrok S.N. z dnia 9 października 2014 r. II UK 594/13, LEX nr 1545147).

Przewidziana w art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych możliwość zmiany, uchylecia lub unieważnienia z urzędu przez organ rentowych decyzji ostatecznych, od których nie zostało wniesione odwołanie na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, odnosi się natomiast do art. 154 k.p.a., art. 155 k.p.a. i art. 156 k.p.a. Ten ostatni przepis pozwala na weryfikację ostatecznych decyzji administracyjnych w tym trybie wyłącznie z urzędu.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 roku w sprawie I UZP 3/10 (opubl. OSNP 2011 r., Nr 17-18, poz. 233) Sąd Najwyższy stwierdził, że od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydanej na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy systemowej w przedmiocie nieważności decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Kompetencja ta oznacza jednocześnie, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd powszechny nie jest uprawniony do orzekania w przedmiocie nieważności decyzji administracyjnej, ale – przy uwzględnieniu przesłanek określonych w odpowiednich przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego – rozpoznaje istotę sprawy, którą stanowi istnienie (nieistnienie) wynikającego z przepisów prawa materialnego określonego prawa lub zobowiązania stwierdzonego wadliwą decyzją organu rentowego.

Sąd rozpoznający odwołanie na zasadach procesu cywilnego uzyskuje wyjaśnienie przewidzianych w k.p.a. przesłanek "stwierdzenia nieważności decyzji" określonych w art. 156 § 1 k.p.a. Jeżeli one zachodzą, a więc np. decyzja została wydana z rażącem naruszeniem prawa lub zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa (art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.) to znaczy, że stwierdzone tą decyzją prawo lub zobowiązanie jest inne od stwierdzonego i dlatego to wadliwe stwierdzenie powinno podlegać "unieważnieniu" Sąd dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego, kontroli prawidłowości decyzji organu rentowego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 9 października 2014 r., II UK 594/13, LEX nr 1545147, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2013 roku, II UK 164/12 opubl. OSNP 2013/21-22/261).

W sprawie niniejszej ujawnione zostały istotne okoliczności istniejące przed wydaniem wcześniejszych decyzji z dnia 24 października 2005 roku, które od początku stanowiły przeszkodę do objęcia skarżącej rolniczym tytułem ubezpieczenia społecznego od dnia 1 października 2005 roku na podstawie art. 16 ust.1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w związku z nabyciem prawa do renty strukturalnej współfinansowanej ze środków Sekcji Gwarancji (...) Funduszu (...), zaś druga z decyzji określała niewłaściwą datę ustania ubezpieczenia społecznego

rolników. Decyzje te były więc wadliwe, wydane w warunkach rażącego naruszenia prawa, zatem należało je wyeliminować z obrotu prawnego przed wydaniem kolejnych decyzji określających prawidłowy okres ubezpieczenia wnioskodawczyni. Nie można było bowiem dopuścić by istniały dwie sprzeczne ze sobą decyzje. W tej sytuacji zachodziły przesłanki do „stwierdzenia nieważności decyzji” określone w art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.

Odnosząc się zaś do twierdzenia apelacji, że decyzja w przedmiocie ustania ubezpieczenia może nastąpić najwcześniej w dacie jej wydania trzeba wskazać, że w orzecznictwie utrwalone jest już stanowisko, iż w przypadku ponownego ustalenia przez organ rentowy z urzędu właściwego tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu, wynikającego z ujawnienia istotnych okoliczności istniejących przed wydaniem wcześniejszej decyzji ostatecznej organu rentowego, ponownie wydana deklaratoryjna decyzja o niepodleganiu rolniczemu tytułowi ubezpieczenia wywołuje skutek z mocą wsteczną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 listopada 2012 r. I UK 354/12, LEX nr 1675049, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r. II UK 312/07, opubl. OSNP 2009/21-22/294, wyrok SN z dnia 11 marca 2008 r. I UK 256/07, opubl. OSNP 2009/11-12/159).

Powołane w apelacji orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1999 r. w sprawie II UKN 256/99 (opubl. OSNP 2001/8/278) i z dnia 11 maja 2005 roku w sprawie sygn. III UK 28/05 (opubl. OSNP 2005/23/380) zapadły w odmiennym stanie faktycznym. W szczególności to ostatnie orzeczenie dotyczy sytuacji, w której decyzja o objęciu małżonka rolnika systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego została wydana wskutek błędu organu rentowego. Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja ma prawnokształtujący charakter i nie może być zmieniona ze skutkiem wstecznym. W tym kontekście skutki wadliwości decyzji nie mogą obciążać osoby zainteresowanej. Wykładnia ta została potwierdzona w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2010 roku w sprawie II UK 187/09 (opubl. OSNP 2011, Nr 15-16, poz. 216), w którym podano, że decyzja o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników, wydana wskutek błędnej oceny znanych organowi rentowemu faktów, nie może być zmieniona z mocą wsteczną na podstawie art. 83a ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Przenosząc powyższy rozważania na grunt niniejszej sprawy trzeba stwierdzić, że obie decyzje z dnia 24 października 2005 roku stwierdzały fakty niezgodne z rzeczywistością w zakresie daty postania i daty ustania obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników, a było to spowodowane nie błędem organu rentowego, lecz zatajeniem przez wnioskodawczynię faktu ponownego podjęcia i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od grudnia 2004 roku, mimo, iż w piśmie z dnia 15 czerwca 2004 roku została ona poinformowana o zmianie przepisów dotyczących zasad podlegania ubezpieczeniu dokonanej ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 91, poz. 873) (pismo, dowód doręczenia - k. 33, 34 akt KRUS).

W rozpatrywanej sprawie - jak wynika z akt - K. O. prowadziła działalność gospodarczą od dnia 1 listopada 1996 roku do dnia 5 października 2004 roku (decyzja UM S. – k. 43 akt KRUS). Decyzją z dnia 15 listopada 2004 r. organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników od 1 października 2004 roku do 5 października 2004 roku (decyzja - k. 48 akt KRUS). Następnie skarżąca ponownie rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 1 grudnia 2004 roku (oświadczenie wnioskodawczyni – k. 97 akt KRUS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji – k. 98 akt KRUS). W dniu 12 września 2005 roku odwołująca przekazała gospodarstwo rolne umową darowizny zaprzestając tym samym prowadzenia działalności rolniczej. Decyzją z dnia 7 października 2005 roku przyznano jej rentę strukturalną na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2004 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. Nr 114, poz. 1191). Jest też faktem niespornym między stronami, że K. O. prowadziła nieprzerwanie działalność gospodarczą do dnia 31 grudnia 2013 roku.

W tak przedstawionym stanie faktycznym Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, że stanowisko Kasy o wyłączeniu wnioskodawczyni z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 stycznia 2005 r. jest prawidłowe. K. O. prowadząc nieprzerwanie pozarolniczą działalność gospodarczą, nie spełniała ustawowych warunków podlegania rolniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego określonych w przepisach art. 5a, art. 7 ust. 1, art. 16 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu

społecznym rolników, a wydanie decyzji o objęciu jej tym tytułem ubezpieczenia było dotknięte od początku wadą prawną wywołaną faktem zatajenia ponownego podjęcia działalności pozarolniczej.

Zgodnie bowiem z dyspozycją art. 5a zdanie pierwsze ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 maja 2004 r. – Dz.U. 2004 r., Nr 91, poz. 873) oraz utrwalonym już orzecnictwem Sądu Najwyższego w tym zakresie, warunkiem objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników rolnika, który - nie będąc pracownikiem - podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą, było poprzedzające bezpośrednio datę rozpoczęcia tej działalności i trwające nieprzerwanie co najmniej przez 3 lata podleganie z mocy ustawy temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie.

W konsekwencji w świetle całokształtu okoliczności sprawy należy uznać za prawidłowe stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż z dniem 1 stycznia 2005 roku zaistniały okoliczności uzasadniające wyłączenie K. O. z ubezpieczenia społecznego rolników. Wnioskodawczyni podlegając w okresie od 1 października 2004 roku do 5 października 2004 roku ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej nie spełniała przesłanek do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, zaś w dniu 1 grudnia 2004 r., tj. w dniu podjęcia ponownie działalności gospodarczej nie mogła skutecznie dokonać wyboru ubezpieczenia zgodnie z treścią art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., bowiem przed ponownym podjęciem działalności gospodarczej nie podlegała ona ubezpieczeniu rolniczemu przez okres 3 lat. Od 1 stycznia 2005 roku prowadzona działalność gospodarcza stanowiła dla niej tytuł ubezpieczenia.

Fakt ustania ubezpieczenia rolniczego od dnia 1 stycznia 2005 roku wyklucza możliwość podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie pobierania renty strukturalnej, bowiem tak stanowi przepis art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zatem w oczywisty sposób rozstrzygnięcie zawarte w kwestionowanej decyzji z dnia 23 kwietnia 2014 roku numer (...) określające datę ustania ubezpieczenia społecznego rolników na dzień 1 stycznia 2005 r. jest zgodne z prawem skoro wnioskodawczyni z mocy samego prawa podlegała ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a więc innemu ubezpieczeniu niż rolnicze.

Zasady podlegania ubezpieczeniu uregulowane są w przepisach ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej prowadzą pozarolniczą działalność. Natomiast art. 5 ust. 1 tej ustawy wprowadza zasadę pierwszeństwa tytułu ubezpieczenia na podstawie tej ustawy w tym znaczeniu, że spełnianie warunków do podlegania ubezpieczeniu na podstawie ustawy systemowej, wyłącza podleganie ubezpieczeniu rolniczemu. Oznacza to, że spełnienie przesłanek choćby jednego tytułu do ubezpieczenia z art. 6 ust. 1 ustawy systemowej uniemożliwia rolnikowi dalsze podleganie ubezpieczeniu na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, choćby w dalszym ciągu spełniał określone w tym przepisie przesłanki podlegania ubezpieczeniu rolniczemu. Jeżeli zatem wnioskodawczyni jako rolnik prowadziła działalność gospodarczą, to tego typu działalność stanowiła tytuł do objęcia jej ubezpieczeniem. Omawiane ubezpieczenie powstaje z mocy ustawy z chwilą spełnienia przesłanek, o których mowa w cytowanych przepisach i jest niezależne od woli ubezpieczonego.

Bezasadnie zatem skarżąca wskazuje na art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jako na źródło ubezpieczenia rolniczego z powodu pobierania renty strukturalnej określonej w tym przepisie, pomijając treść art. 16 ust. 3 tej ustawy. Z przepisu tego wynika wyłączenie zastosowania między innymi art. 16 ust. 1 pkt 3 w stosunku „do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu”. Wnioskodawczyni według ustalonych w sprawie okoliczności pobierała rentę strukturalną, a równocześnie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą. Miała więc osobny tytuł ubezpieczenia społecznego, który wyłączał ją z kręgu osób podlegających z mocy ustawy rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu.

Natomiast prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej nie stanowi warunku ograniczającego prawo do renty strukturalnej rolnikowi spełniającemu warunki określone w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 30

kwietnia 2004 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. z 2004 r., Nr 114, poz. 1191) wydanego na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji (...)(tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1613 ze zm.). Z ukształtowania warunków prawa do renty strukturalnej wynika, że może z niej korzystać rolnik, który przekazał swe gospodarstwo rolne następcy i zaprzestał prowadzenia działalności rolnej, ale prowadzi nierolniczą działalność gospodarczą. Z przepisów tych nie wynikają konsekwencje w zakresie statusu ubezpieczeniowego.

Podsumowując należy stwierdzić, że Sąd I instancji wydając zaskarżony wyrok nie naruszył wymienionych w apelacji przepisów prawa materialnego ani procesowego, a zatem apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Mając powyższe na uwadze oraz na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.

Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Krystyna Smaga Małgorzata Pasek